K ZGODOVINI POZNAVANJA SLOVENIJE, SLOVENSKE KULTURE IN SLOVENSKEGA JEZIKA NA JAPONSKEM

Na Japonskem so spoznali Slovenijo šele nedavno, v prvi polovici 20. stoletja. Prispevek poroča o tem, kaj je bilo znanega o Sloveniji doslej in kakšno je stanje slovenistike na Japonskem danes.

1 Zgodovina načinov transkripcije imena »Slovenija« v japonskem sistemu pisave. Leta 1923, ko se je ime »Slovenija« prvič pojavilo v poročilu ministru za zunanje zadeve, je bilo transkribirano v SUROVĒNU (スロヴェーヌ). Na tem mestu povejmo nekaj o sistemu japonske pisave. Japonščina ima tri vrste znakov. Prvi tip znakov je ideogramski, imenuje se »kandži« in prihaja s Kitajske. Druga dva tipa sta nastala iz prvega na Japonskem in sta oba zlogovna. Japonščina nima soglasniških skupin. Prva od zlogovnic se imenuje »hiragana« in se uporablja za zapisovanje končnic in zapisovanje besed, ki se jih ne da pisati z ideogrami. Drugi se imenuje »katakana« in se uporablja predvsem za pisanje tujih besed. Ime »Slovenija« je tu transkribirano v »katakano«. Ker japonščina ne razlikuje med [r] in [l], se ju transkribira enako v [r] in samoglasnik. SUROVĒNU je verjetno transkribirano iz francoske besede »Slovène«, ker je bil takrat diplomatski jezik francoščina. Zapisa SUROVĒNU z dolgim [e] in in SUROVENU s kratkim [e] (スロヴェヌ) sta bila uporabljana v 20. letih 20. stoletja. Leta 1929 se je pojavila transkripcija SUROVENIA (スロヴェニア). V 30. letih so se pojavili načini, ki uporabljajo [b] in samoglasnik namesto [v] in samoglasnik: SUROBĒNU (スロベーヌ), SURŌBĒNU (スローベーヌ) in SUROBENIA (スロベニア). V japonščini namreč ne obstaja fonem [v], ta fonem so navadno transkribirali v [b] ali [w]. V mesečnih poročilih o Jugoslaviji, ki so jih pošiljali ministru za zunanje zadeve z japonskega veleposlaništva v Romuniji, so uporabljeni ti trije načini z [b]. V knjigi *Slovanski narodi,* ki je izšla leta 1942, je bila uporabljena transkripcija SUROVĒN (スロヴェーン), na začetku 50. let transkripcija SUROVĒNU, od 60. let dalje pa SUROVENIA in SUROBENIA.

2 Kako je bila predstavljena oz. poznana Slovenija na Japonskem?

2.1 Od 20. do 30. let 20. stoletja

V tem obdobju na Japonskem ni izšla nobena knjiga o Sloveniji, zato je navadni Japonci niso poznali. Japonska vlada je dobivala poročila o Sloveniji z veleposlaništev v Evropi. 10. maja 1923 so ministru za zunanje zadeve prvič poslali poročilo o Sloveniji v spisu *Zadeve države SHS* (Gaikō 10. 5. 1923) v šestih poglavjih. Za to poročilo se ne ve ne, kdo ga je napisal, ne, od kod so ga poslali. V novembru istega leta so poslali poročilo *O kraljevini SHS* (Gaikō 24. 11. 1923) z japonskega veleposlaništva v Parizu. To poročilo je napisal Tarō Terasaki, raziskovalni delavec na japonskem veleposlaništvu v Parizu. Temelji predvsem na referatu Bolševskega, uslužbenca na tem veleposlaništvu, dodani pa so mu še razni drugi podatki. Obe poročili opisujeta novo državo, rojeno po prvi svetovni vojni. ō

V avgustu leta 1924 je začasni poslanik v Pragi Kosaku Tamura poročal o sestanku češkoslovaškega ministra za zunanje zadeve E. Beneša in ministra SHS Marinkovića v Ljubljani. (Gaikō 29. 8. 1924)

Japonski konzul v Turčiji Fukumacu Ikeda je opravil inšpekcijsko potovanje na Balkanski polotok in poslal dve poročili: *Splošno stanje devetega mednarodnega vzorčnega velesejma v Ljubljani* (Gaikō 20. 7. 1929) in *Gospodarske zadeve v kraljevini Jugoslaviji* (Gaikō 18. 1. 1930). Po tem potovanju podkonzula je kraljevina Jugoslavija vsako leto do leta 1936 prek japonskega veleposlaništva v Romuniji povpraševala pri japonski vladi, ali bo Japonska sodelovala na vzorčnem sejmu.

V 30. letih je japonsko veleposlaništvo v Romuniji pošiljalo poročila o Jugoslaviji vsak mesec (Gaikō: *Jūgōsuravia koku geppō*) V glavnem se je pisalo o proračunu in političnem položaju v državi. V novembrskem zvezku iz leta 1932 ter januarskem in februarskem zvezku iz leta 1933 se poroča, da je bilo v Sloveniji organizirano veliko gibanje proti vladi in da je bila zaprta ljubljanska univerza. V decembrskem zvezku iz leta 1933 se poroča, da sta potovala kralj in kraljica po deželi in da sta se ustavila »v glavnem mestu Bled«. Zanimivo je, da je beseda Bled podčrtana in da je komentirano, da je glavno mesto Slovenije Ljubljana. 15. 8. 1934 so z japonskega veleposlaništva v Romuniji poslali *Poročilo o splošnem stanju v Jugoslaviji* (Gaikō 15. 8. 1934) v 4 poglavjih. To poročilo je napisano na podlagi mesečnih poročil, dodani pa so še najnovejši podatki.

Od srede 30. let se je v poročilih o Jugoslaviji govorilo samo o spremenljivem političnem položaju in o Titovem gibanju.

2.2 Od 40. let do leta 1991

Leta 1942 je izšla knjiga *Slovanski narodi*, katere avtor je bil Širo Hanaoka. V njej se govori tudi o Slovencih, in sicer da živijo na Koroškem, Kranjskem in Štajerskem in v delu Istre ter da govorijo »horutansko«, kar da je podskupinski jezik srbščine.

Po drugi svetovni vojni so začeli Japonci dobivati informacije o Sloveniji iz knjig. Leta 1953 je izšla *Ruska slovnica*, njena avtorja sta bila Sadatoši Jasugi in Šoiči Kimura. Na koncu te slovnice je poglavje *Izvor ruskega jezika in njegovih narečij*, kjer se navaja, da slovenski jezik pripada skupaj z bolgarskim, makedonskim in srbohrvaškim jezikom južni skupini slovanskih jezikov. Med slovanskimi jeziki ima poučevanje in raziskovanje ruščine na Japonskem najdaljšo tradicijo. V omenjeni knjigi pa je slovenščina prvič predstavljena v okviru slavistike.

Leta 1983 je izšla konverzacijska knjižica *Pogovorimo se v japonščini in slovenščini*, njena avtorja sta Hiroši Jamasaki in Kazuo Tanaka. Ta knjižica ima v prilogi kaseto, ki je bila edina kaseta s slovenskim jezikom, ki smo jo lahko kupili na Japonskem.

Leta 1985 je izšel *Slovensko-japonski slovar 1500 besed*, katerega avtorica je Kajoko Kamasaki. Razen slovensko-japonskega slovarčka ima še japonsko-slovenski slovarček in kratko razlago slovnice slovenskega jezika.

V letih 1988–1993 je izšel *Veliki jezikoslovni slovar* v 6 zvezkih (Kamei, Kōno, Čino). V drugem zvezku tega slovarja je opis slovenskega jezika, katerega avtor je Eiiči Čino. Kratko in poenostavljeno je opisal pisavo, foneme, slovnico, narečja in zgodovino slovenščine, in sicer na podlagi treh del: J. Toporišič, *Slovenska slovnica* (1976), O. S. Plotnikova, *Slovenskij jazyk* v knjigi *Slavjanskie jazyki* (Moskva 1977) ter prispevka J. Toporišiča *Slovenski (slovenački) jezik* v *Encikopediji Jugoslavije* 4 (1960).

V tem obdobju je bilo v japonščino prevedenih osem slovenskih literarnih del:

1. *Okkusufōdo sekai no minva to densecu* – Jūgosurabia hen 1964, prevod: Šōzaburō Kimura. Nada Ćurčija - Prodanović, Yugoslav Folk Tales, London: 1959
2. Ippai no kōhí – *Sekai tanpen meisaku sen Tōō hen* 1979, prevod (iz srbohrvaščine): Jošihiro Šiba. Ivan Cankar, Šoljica kafe
3. Haha ni norowarete ōkami ni natta kunin no musukotači – *Jūgosurabia no minva I* 1980, prevod: Šigeo Kurihara. Franc Bohanec, Slovenska ljudska pripoved, Ljubljana: 1966
4. Šōdžo to ōkamiotoko domo – *Sekai no minva* 1980, prevod: Andrej Bekeš. Josip Jurčič, Pripovedke, Ljubljana: 1866
5. Čikasicu no sekai no tabi – *Sekai no minva* 1980, prevod: Andrej Bekeš. Vinko Möderndorfer, Koroške pripovedke, Ljubljana: 1954

6. Jamaotoko no genan – *Sekai no minva* 1980, prevod: Andrej Bekeš. Vinko Möderndorfer, Koroške pripovedke, Ljubljana: 1954
7. Kadžija to hakušaku – *Sekai no minva* 1980, prevod: Andrej Bekeš. Lojze Zupanc, Povodni mož v Savinji, Ljubljana: 1956
8. *Vaga sokoku jūgosuravia no hitobito* 1990, prevod: Šōzō Tahara. Louis Adamic, The Native's Return

Prevedena dela so bile v glavnem slovenske ljudske pripovedke, večinoma iz antologij jugoslovanske literature.

Leta 1967 je izšla *Zgodovina literature severne in vzhodne Evrope* (Kōdzu, Nakamura 1965) kot sedmi zvezek serije *Zgodovina svetovne literature*. Poglavje *Jugoslovanska literatura* je napisal Acuši Naono, ki pri slovenski literaturi omenja naslednja dela:

1. Trubarjev Katekizem in prva slovenska slovnica A. Bohoriča iz 16. stoletja,
2. Prešeren, prvi slovenski narodni pesnik 19. stoletja,
3. Panilirizem. Predstavitev Prešerna, ki mu je nasprotoval, in Vraza, ki ga je podpiral,
4. Romantika. Levstik in Stritar. Začetnik modernega romana, Jurčič, pesnik Gregorčič,
5. Realizem. Kersnik in Aškerc,
6. Začetnika sodobne slovenske literature Cankar in Župančič,
7. Ekspresionizem. Kosovel, Vodnik in Kreft,
8. Prežihov Voranc.

Vsaka točka je predstavljena v 5 ali 6 vrsticah.

2.3 Od leta 1991 do danes

Japonci so se seznanili z osamosvojitvijo Slovenije. Povečalo se je število člankov o Sloveniji, zlasti o njeni zgodovini, v časopisih in revijah. Od začetka 90. let je nekajkrat o slovenski jezikovni kulturi v reviji *Gengo* pisala Čikako Šigemori.

Med prevodi iz sodobne literature naj omenimo:

Fuan na džikoku 1997, prevod: Takeši Išihara. Aleš Debeljak, Anxious Moments, New York: 1994.

Slovenska literatura je zdaj sprejeta ne kot del jugoslovanske literature, ampak kot samostojna literatuara s svojo tradicijo.

3 Poučevanje in raziskovanje slovenskega jezika

Iz doslej povedanega sledi, da so bili Japonci doslej s Slovenijo, slovensko kulturo in slovenskim jezikom le slabo seznanjeni. Strokovnjakov za to področje primanjkuje, leta 1997 se je na tokijski univerzi prvič začel tečaj slovenskega jezika. To je bil fakultativni predmet, v okviru katerega so se študenti lahko učili tudi srbščine, bolgarščine, češčine in madžarščine in je trajal dve leti, predavala je mag. Jelisava Dobovšek Sethna. V prvem letu se je prijavilo šest študentov, v drugem pa trije. Leta 1999 se je začel tečaj slovenskega jezika na tokijski univerzi za tuje jezike. Ta tečaj je v glavnem za študente z oddelkov rusistike, polonistike in bohemistike. Tudi tu je slovenščina fakultativni predmet, ki ga predava mag. Jelisava Dobovšek Sethna. Letos se ga uči 10 študentov. Doslej sta se dva študenta – eden s tokijske univerze in eden s tokijske univerze za tuje jezike – udeležila poletnega seminarja slovenskega jezika, literature in kulture v Ljubljani.

4 Naloge slovenistike na Japonskem

Treba bi bilo predstaviti Slovenijo in slovensko kulturo, prevesti pomembna starejša in sodobna slovenska literarna dela. Za poučevanje slovenskega jezika bi bilo treba napisati učbenik slovenskega jezika za Japonce in slovensko-japonski slovar. Upam, da se bo število strokovnjakov slovenistov povečalo in da bomo te naloge izpeljali.

Literatura

Adamikku Ruisu, prevod: Tahara Šōzō, 1990: *Vaga sokoku Jūgosuravia no hitobito*. PMC šuppan.

Buraha Pauru, prevod: Sakuma Baku, 1999: *Barukan rapusodí*. Kōbunša.

Deberiaku Aresu, prevod: Išihara Takeši, 1997: *Fuan na dzikoku*. Kašinša.

Gaikō Širjō, 10. 5. 1923: »Serubu, Kuroāto, Surovēnu« koku džidžō.

– – 24. 11. 1923: »Serubu, Kuroāto, Surovēnu« ōkoku ni cukite.

– – 29. 8. 1924: »Jūgōsurāvu« no gaikō seisaku ni kanši Jūgō koku šin gaišō no seimei hōkoku no ken.

– – 20. 7. 1929: Dai 9 kai Rjubirana kokusai mihonici gaikjō.

– – 18, 1. 1930: Jūgosuravu ōkoku keizai džidžō.

– – Jūgōsuravia koku geppō.

– – 15. 8. 1934: »Jūgōsuravia« koku ni okeru ippan džōsei ni kansuru hōkoku.

Hanaoka Širō, 1942: *Suravu minzoku*. Minzokusōšo dai9kan. Rokumeikan.

Hantoke Pētā, prevod: Abe Takuja, 1995: *Hanpuku*. Dōgakuša.

Jasugi Sadatoši, Kimura Šōici, 1953: *Rošija bunpō*. Ivanamišoten.

Jamasaki Hiroši, Kamaka Kazuo, 1983: *Surobenia go kaiva renšūčō*. Daigakušorin.

Jamasaki Jajoko, 1985: *Surobenia go kiso 1500go*. Daigakušorin.

Kamei Takasi, Kōno Rokurō, Čino Eiiči (ur.), 1988–1993: *Gengogaku daidžiten*. Sanseidō.

Kimura Šōzaburō (prev.), 1964: *Okusufōdo sekai no minva to densecu*. Jūgosurabia hen. Kōdanša.

Kōzu Hasusige, Nakamura Micuo (ur.), 1965: *Hokuō, Tōō no bungaku*. Sekai no bungakuši 7. Meidzišoin.

Sekai tanpen meisaku sen, 1979. Tōō hen. Šinnihon šuppanša.

Kurihara Šigeo, Tanaka Kazuo (ur.), 1980: *Jūgosurabia no minva* I. Kōbunša.

Sekai no minva, 1980. Kenšūša.

Kumiko Kanazaši Kuroda
Univerza v Tokiu